

Наталія Тарасенко,

молодший науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: n_tarasenko@ukr.net

КОМУНІКАТИВНІ ПРАКТИКИ У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРІ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ

Праця зацентована на аналізі зміни інформаційно-комунікаційного середовища в бік домінування в ньому віртуальних комунікаційних каналів мережевого характеру, пов'язаної з удосконаленням комп'ютерних технологій та зростаючим впливом мережі Інтернет на всі сфери життєдіяльності людини. У цьому контексті виділено значне розширення простору як соціальної комунікації загалом, так і бібліотечної зокрема, у зв'язку з утворенням двох типів комунікативних взаємодій – віртуальних (медіатизованих) та реальних (безпосередніх), що дає підстави розглядати бібліотеку як багаторівневу комунікативну систему. Наведено сформульовані в науковому дискурсі визначення комунікативної практики як впорядкованої сукупності зразків раціональної діяльності, спрямованої на передачу/прийом соціально значущої інформації або як типових способів спілкування, за допомогою яких відбувається інтерпретація та репрезентація особистістю досвіду, уявлень, цінностей і норм взаємодії, та які дозволяють вибудувати загальне поле смислової взаємодії суб'єктів комунікації. Розглянуто особливості віртуальної комунікації, специфіку комунікативних практик в інтернет-спільнотах та можливості їх застосування в бібліотечних мережевих представництвах.

Ключові слова: комунікативні практики, соціальні мережі, віртуальна комунікація, представництва бібліотек у соціальних мережах.

Особливістю сучасного етапу розвитку бібліотек стала кардинальна зміна інформаційно-комунікаційних механізмів, що забезпечують їх участь у суспільних інформаційних обмінах та взаємодію з користувачами. Вона обумовлена удосконаленням комп'ютерних технологій та зростаючим впливом мережі Інтернет на всі сфери життєдіяльності людини, що спричинило зміну інформаційно-комунікаційного середовища в бік домінування в ньому віртуальних комунікаційних каналів мережевого характеру. Такими каналами стали соціальні медіа, які

трансформувалися в найоперативніший засіб поширення інформації та зручного майданчика для багаторівневої комунікації. Вони стали одним з найзатребуваніших каналів у системі сучасних соціальних комунікацій, що спонукало більшість її учасників, у тому числі й бібліотеки, які займають одну з ключових позицій в інформаційній структурі суспільства, удосконалювати способи присутності в комунікативному просторі з урахуванням змін у культурній моделі поведінки нового покоління користувачів. Активне використання бібліотеками нових віртуальних форматів спілкування в системі соціальних комунікацій покликано допомогти їм утримати свої позиції в сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі, створити комфортні умови для своїх користувачів, підвищити рівень їх обслуговування.

Наразі одним з найпоширеніших та найдоступніших засобів публічної комунікації, що має високий ступінь залученості користувачів та достатній для забезпечення ефективної комунікації інструментарій, є соціальні мережі – спільноти людей в Інтернеті зі схожими інтересами, що обмінюються повідомленнями, діляться інформацією та займаються спільною діяльністю. Основними характеристиками соціальних мереж є доступність, інтерактивність, особиста участь користувачів у генерації і ретрансляції медійного контенту, максимальна швидкість зворотного зв'язку, персоналізація користувача. На цьому тлі сучасні бібліотеки спрямовують зусилля на використання середовища соціальних мереж як комунікативного майданчика, який допомагає доносити інформацію до користувачів у зручний спосіб, розширювати спектр послуг для задоволення їхніх інформаційних потреб, рекламувати бібліотечні сервіси, залучати нових користувачів, вирішувати професійні завдання бібліотекарів. Представництва бібліотек у соціальних мережах, засобами яких створюються умови для виконання зазначених завдань, значно розширюють, таким чином, поле для реалізації бібліотекою комунікативної функції. Воно розділяється на два типи комунікативних взаємодій – віртуальні (медіатизовані) та реальні (безпосередні), що дає підстави розглядати бібліотеку як багаторівневу комунікативну систему.

Проблеми бібліотечної комунікації в її традиційному прояві, що передбачає безпосереднє спілкування з користувачами, доволі ґрунтовно досліджені українськими та зарубіжними бібліотекознавцями. Зокрема, теоретико-методологічні аспекти спілкування в бібліотеці висвітлені В. Бородіною, І. Мейжисом, С. Єзовою, М. Дворкіною, Т. Малихіним, Ю. Мелентьєвою, Т. Новальською, О. Покровським, М. Рубакіним, К. Рубинським, О. Смоліною, А. Чачко, Я. Хіміч, Н. Грабар та ін.

Бібліотеку як комунікаційну структуру в системі соціальних комунікацій досліджували І. Давидова, Г. Шемаєва, В. Горовий, Н. Пасмор, В. Ільганаєва, Т. Гранчак та інші.

Водночас у контексті прискореного розвитку інформаційно-комунікативних й інтернет технологій в інформаційному суспільстві, які значно розширюють простір як соціальної комунікації загалом, так і бібліотечної зокрема, значний інтерес викликає дослідження віртуальних комунікативних взаємодій бібліотек, зокрема таких, що здійснюються через їх представництва в соціальних мережах. Виступаючи інструментом взаємодії бібліотек з користувачами та суспільством у цілому, мережеві представництва сприяють розгортанню процесу спілкування, який у соціології та психології отримав назву комунікативні практики. Зміст цього поняття визначається, виходячи зі смислового значення термінів, що його утворюють: «комунікація» – від латинських «*communicatio*» – єдність, передача, з'єднання, повідомлення, – пов'язаного з дієсловом «*communico*» – роблю спільним, повідомляю, з'єдную, – що можна трактувати як процес обміну інформацією (фактами, ідеями, поглядами, емоціями тощо) між двома або більше особами, спілкування за допомогою вербальних і невербальних засобів для передавання та одержання інформації. Цей термін зазвичай вживають для позначення взаємодії, спілкування між людьми.

Комунікацією також називають діяльність за участю однієї чи більше сторін, у якої є певна мета (можливо, навіть неусвідомлювана), і при якій за допомогою різноманітних способів отримують та відправляють ті чи інші повідомлення. Вони існують у певному контексті, передбачають наявність зворотного зв'язку, деяким чином впливають на отримувача, можуть «викривлятися» через шум [1, с. 166].

З іншого боку, це поняття може вживатися як синонімічне комунікативній дії. Остання категорія була введена в науковий обіг Ю. Хабермасом, за яким комунікація – це дія, яка в разі своєї унікальності, неповторюваності та специфічності так і залишається одноразовою, випадковою, ситуативною дією. Якщо дія повторюється, дублюється, тиражується, автоматизується, то вона стає практикою [2]. Поняття «практика» походить від грецького «*праксис*», що в перекладі означає «діяння», «активність», «діяльність». Виходячи із зазначеного вище, комунікативна практика може бути визначена як впорядкована сукупність зразків раціональної діяльності, спрямованої на передачу/прийом соціально-значущої інформації [3].

За визначенням О. Скар, комунікативні практики варто розглядати як вид соціальних практик та визначати як типові (узвичаєні, усталені)

способи спілкування, за допомогою яких відбувається інтерпретація та репрезентація особистістю досвіду, уявлень, цінностей і норм взаємодії, та які дозволяють вибудовувати загальне поле смислової взаємодії суб'єктів комунікації. Практики комунікації та смисли, що їх виражають, допомагають визначитись особистості в просторі соціальної, суспільно-політичної взаємодії, дійти згоди з собою та іншими, а також дадуть змогу створювати спільне поле смислової взаємодії учасників комунікації, досягати взаєморозуміння [4].

Розробка та дослідження теорії і практики перебувають у сфері наукових інтересів учених різних галузей науки – філософії, соціології, психології, педагогіки. Серед найвідоміших дослідників цієї проблеми П. Бурдьє, В. Вахштайн, Ж. Делез, Г. Гарфінкель, К. Гірц, І. Гофман, Е. Дюркгейм, Н. Еліас, М. Мосс, А. Реквіц, М. Фуко, Ю. Хабермас, Б. Латур, В. Волков та ін.

Власне комунікативним практикам присвячені праці сучасних учених: О. Личковської [5], О. Марусіної [3], К. Настоящої [6], О. Скар [7], Л. Шабаєвої [8], Н. Малєєвої [9], В. Зотова [10], Г. Гутнера [11], В. Сергодєєва [12], Н. Свергунової [13] та інших.

Використанню комунікаційних можливостей соціальних мереж у системі інформаційних обмінів присвятили свої праці вітчизняні дослідники В. Горовий, Л. Чуприна, Т. Гранчак, О. Курбан, О. Мар'їна, С. Барабаш, С. Головаха, М. Назаровець та інші. Проте в науковому дискурсі щодо функціонування комунікативних практик віртуального характеру залишаються недостатньо висвітленими питання залученості до них сучасних бібліотек через представництва в соціальних мережах. У цьому контексті значний інтерес викликає дослідження специфіки комунікативних практик у соціальних мережах та виявлення факторів їх адаптації до застосування в бібліотечних мережевих представництвах, що і є метою цієї праці.

Сьогодні поширення комунікаційних практик, що складаються всередині інтернет-спільнот, до яких належать і представництва в соціальних мережах, стають необхідною складовою ефективною адаптації до соціокультурних реалій інформаційного суспільства. Як стверджує В. Сергодєєв, комунікативні практики складають основу функціонування мережевих інтернет-спільнот, які можна розглядати як особливий вид соціального об'єднання користувачів, що інтегруються навколо загального дискурсу у віртуальному просторі при тривалій і емоційній залученості в процес комунікації. У мережевих комунікативних практиках беруть участь як самі користувачі, так і технічні об'єкти і соціокультурні артефа-

кти (комп'ютерні, технічні засоби, контент тощо). Кінцевою метою комунікації в інтернет-співтовариствах є забезпечення соціальної спільності комунікантів при збереженні їх індивідуальності. Це дає змогу досягати їхніх власних інструментальних цілей, якими можуть виступати розв'язання повсякденних завдань, навчання, збір інформації, професійний або ігровий інтерес, спілкування з іншими членами спільноти [12].

Це твердження видається доречним при розгляді віртуальних комунікативних взаємодій сучасних бібліотек, які здійснюються через сайти, електронні каталоги, сторінки в соціальних мережах, бібліотечні блоги тощо. Вони надають зручний і широкий доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки незалежно від часу та місця знаходження користувача.

Важливо наголосити, що відмінність комунікації в Інтернеті від звичайної комунікації обумовлена специфікою віртуальної реальності, характерні властивості якої пропонує виділити Д. Іванов, а саме:

- нематеріальність впливу (зображуване створює ефекти, характерні для речового);
- умовність параметрів (об'єкти штучні й змінювані);
- ефемерність (свобода входу/виходу забезпечує можливість переривання й відновлення існування) [14].

Дослідники мережевих спільнот виділяють також ряд характерних особливостей комунікації, опосередкованої соціально-мережевими технологіями:

- віртуальність. Характеризує особливу символічну реальність, у якій відбувається комунікація, та яка замінює попередній об'єктивний світ за допомогою образів, аналогів і симулякрів;
- текстовий характер. Для здійснення комунікацій у віртуальному середовищі всі комунікаційні взаємодії перетворюються в текстову форму, а лише потім передаються через кіберпростір, часто з тимчасовою затримкою;
- інтерактивність. Передбачає орієнтацію на індивідуальне та вибіркове використання інформації;
- гіпертекстуальність. В її основі лежить уявлення про текст, який дозволяє користувачеві самому моделювати і організовувати текстовий простір у зручний для нього спосіб;
- невизначеність просторово-часової локалізації інтернет-комунікації, що дає змогу здійснювати не лише синхронний, але й асинхронний типи взаємодії;
- креативність. Віртуальний простір надає суб'єкту можливості для конструктивної діяльності завдяки використанню необмеженої кількості способів самопрезентації [12].

Реалізація комунікативних практик передбачає використання певних інструментів. Перш за все, це апаратні і програмні навички користування комп'ютером, або комп'ютерна грамотність. Завдяки цьому, а також самому комп'ютерному обладнанню, практики здійснюються у віртуальному просторі, організованому як аналог реального. Тому й самі інтернет-практики є симуляціями реальних, тобто організовані за їх подобою. Як пише А. Радкевич, «у віртуальному просторі Інтернету ми зберігаємо інформацію в електронних папках (файлах), робимо покупки в інтернет-магазинах, ведемо переписку по електронній пошті, заводимо електронний гаманець, розплачуємося електронними грошима, переглядаємо фотоальбоми наших друзів і т.п.» [15].

Симуляції піддаються не тільки самі практики, але й соціальність як така. Про це свідчить, зокрема, прийнята в багатьох інтернет-спільнотах система статусів, які залежать від соціального капіталу членів, їх затребуваності й інформованості, і визначають їх повноваження та можливості. Маркером соціального капіталу є кількість відвідувань (кліків) сторінки користувача, яке вираховується спеціальними програмами. Залежить соціальний статус також від кількості друзів (френдів).

Ще одним знаряддям здійснення комунікативних практик в інтернет-спільнотах є мова, оскільки простір інтернет-комунікації носить дискурсивний характер. Цей простір має ряд особливостей, корелюється з характерними рисами мережевої комунікації, перерахованими вище, які, в свою чергу, визначають норми і правила здійснення комунікативних практик.

В основі цих особливостей лежить опосередкованість комунікації електронним сигналом, що з одного боку обмежує її можливості (ускладнюється передача екстралінгвістичної інформації, обмежується набір переданих символів), а з іншого – збільшує їх (дає можливість асинхронної комунікації, дозволяє взаємодіяти не лише з членами спільноти, але й з інформаційним середовищем).

Опосередкованість комунікації і її віртуальний характер сприяє відносній анонімності, яка дає двоякі результати. Вона стимулює креативність і конструктивний характер практик, оскільки дозволяє людині виходити за рамки суспільних установ і формувати нові ідентичності та самопрезентації. Водночас ряд дослідників привертають увагу на стереотипність інтернет-комунікації. У зв'язку з обмеженістю практик письмової комунікації ідентифікація членами спільноти одне одного багато в чому ґрунтується на ідеальних типах і прототипічних уявленнях (враховуючи ніки, аватари та іншу презентаційну інформацію) [16].

Опосередкований віртуальний характер інтеракцій накладає відбиток не тільки на самі комунікативні практики, а й на мову як їхній основний засіб. У принципі члени інтернет-спільнот послуговуються для спілкування природною мовою, проте в процесі її адаптації до використання в кіберпросторі мова набуває нових рис. Практикується фонетичне написання (як чується, так і пишеться) і норми антиграматики (граматична форма нагадує транскрипцію), формується особливий сленг. Для прискорення введення тексту комуніканти вживають абрєвіатури, а, бажаючи зробити спілкування емоційно насиченішим, – використовують емотикони (смайлики). Візуалізація й деяка архаїзація мови свідчить про формування в інтернет-спілкуванні нового виду дискурсивної комунікації – усно-письмової [17].

Комунікативні практики в інтернет-спільнотах досить різноманітні. Одним із значущих критеріїв їх класифікації є ступінь залученості в комунікативну взаємодію і можливість впливу на її розвиток. У цьому випадку виділяють наступні види практик.

Пасивні практики: їх учасники не генерують інформаційне наповнення, вони спостерігають або відстежують хід комунікації, шукають потрібну їм інформацію, тобто споживають інформаційні продукти інших учасників. Однак уже своїм перебуванням на сторінці вони залишають інформаційний слід, у такий спосіб збільшуючи показник відвідуваності, кількості переглядів тощо.

Сутність активних практик полягає в генеруванні їх суб'єктами власного інформаційного наповнення або запозиченні його з іншого джерела і подачі в співтоваристві у вигляді повідомлення. Залежно від впливу, який вони мають на життя суспільства, формування та підтримку взаємозв'язків у ньому, активні практики поділяються на конструктивні і деструктивні.

Конструктивні практики полягають у генеруванні власної авторської інформації з метою досягнення комунікаційного співробітництва з іншими учасниками спільноти. Такі практики сприяють відтворенню та розвитку соціальної спільноти, зміцненню зв'язків між її учасниками. Зміст деструктивних практик полягає в генеруванні або розповсюдженні інформаційного наповнення, як правило, негативного або образливого змісту з метою розпалювання суперечок і конфліктів. Такий тип поведінки розбалансовує співтовариство, налаштовує учасників на агресивне ставлення одне до одного, зосереджує конфліктну дискусію навколо інформаційного наповнення-подразника [12].

Залежно від впливу на розвиток дискусії, активні практики поділяються на ініціативні й реактивні. Результатом конструктивної ініціативної

поведінки є досягнення взаємодії з іншими учасниками через інформування, прохання, пропозицію, запитання тощо, тоді як до деструктивної ініціативної моделі поведінки варто віднести провокацію, нав'язливу інформацію або дезінформацію.

Переважаання в інтернет-спільнотах тих чи інших видів комунікативних практик залежить від конфігурації соціальних акторів, від співвідношення комунікативності і домінантності в соціо-мережевих структурах, від ступеня реалізації і накопичення соціального капіталу (прояви довіри), й від конкретних цілей членів віртуальних об'єднань.

Отже, комунікативні практики є різновидом соціальних практик і можуть бути трактовані як соціальні дії, засновані на колективному досвіді й спрямовані на підтримку та розвиток комунікацій. У сучасному суспільстві Інтернет стає однією з основних технологій, тому комунікативні практики в кіберпросторі все більше доповнюють реальні, створюючи умови для задоволення потреб людини та розв'язання її проблем. У бібліотечній діяльності комунікативні практики виступають засобом реалізації комунікативної функції і розділяються на усні, документальні і цифрові (електронні). Роль останніх в умовах поширення інформаційних технологій і цифрового контенту значно підвищується, що зумовлює використання новачій в інформаційно-бібліотечній діяльності. Щоб утримувати позиції в сучасному інформаційно-комунікаційному просторі, бібліотеки намагаються по-новому позиціонувати себе як реально, так і віртуально, інтегруючись у світове інформаційне середовище, в єдиний медіапростір, застосовуючи новітні мережеві комунікаційні практики.

Список бібліографічних посилань

1. Коноплицкий С. М. Проблема виртуализации в социальной структуре современного общества. *Проблеми розвитку соціологічної теорії. Теоретичні проблеми змін соціальної структури українського суспільства* : матеріали II Всеукр. соціол. конф. (Київ, 19 квіт.2002 р.). Київ, 2002. С. 163–166.

2. Хабермас Ю. Демократия, разум, нравственность. М. : Логос, 1995. 252 с.

3. Марусіна О. С. Прояви когнітивного у використанні комунікативних практик. *Актуальні проблеми філософії та соціології* : наук.-практ. журн. Одеса, 2017. Вип. 18. С. 82–85.

4. Скнар О. М. Особливості комунікативних практик у ситуаціях громадянської та національної самопрезентації молоді. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/712377/1/Скнар-комунікат-практики-2018.pdf>.

5. Личковська О. Феномен «поділитися інформацією» як сучасна комунікативна практика соціальних медіа: соціальні, психологічні й риторичні функції. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. 2015. Т. 20. № 1 (22). [https://doi.org/10.18524/2304-1439.2015.1\(22\).52124](https://doi.org/10.18524/2304-1439.2015.1(22).52124).

6. Настояща К. Комунікативні практики соціальних мереж: фактори та вектори трансформації. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2018. Вип. 77. С. 118–126.

7. Скнар О. Комунікативні практики розвитку самосвідомості особистості: визначення та підходи до розуміння. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707226/1/Скнар-комуникат-практики-визнач.pdf>.

8. Шабаєва Л. Комунікативні практики: основні підходи до вивчення. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*. 2012. № 3. С. 137–143. URL: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/479>.

9. Малєєва Н. Комунікативні інтернет-практики в сучасному суспільстві. *Навчання і виховання обдарованої дитини*. 2015. Вип. 1. С. 128–135. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2015_1_17.

10. Зотов В. В., Лысенко В. А. Коммуникативные практики как теоретический конструкт изучения общества. URL: http://teoriapractica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2010/3/s%D0%BEci%D0%BE1%D0%BE-giy%D0%B0/zotov-lysenko.pdf.

11. Гутнер Г. Б. Смысл как основание коммуникативных практик. *Эпистемология и философия науки*. Т. XVIII. 2008. № 4. С. 44–52. <https://doi.org/10.5840/eps20081844>.

12. Сергодеев В. А. Коммуникативные практики в интернет-сообществах. *Вестник АГУ*. 2014. Вып. 1(135). С. 133–138.

13. Свергунова Н. М. Коммуникативные практики как средство реализации гуманистической миссии библиотек. URL: http://library.oreluniver.ru/docs/publ_sotr/Svergunova_Kommunikativniepraktik_kaksredstvo.pdf.

14. Иванов Д. В. Виртуализация общества. СПб. : Петербургское Востоковедение, 2000. 96 с.

15. Радкевич А. Л. Социальные интернет практики как объект социологического анализа. *Знание. Понимание. Умение: информационный гуманитарный портал. Социология*. 2009. № 3. URL: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/3/Radkevich/>.

16. Якобсон Д. Формирование образа в киберпространстве: online-ожидания и offline-реальность в «текстовых» виртуальных сообществах. *Массовая культура: современные западные исследования*. М. : Практика культуры, 2005. С. 180–199.

17. Лутовинова О. В. Интернет как новая «устно-письменная» система коммуникации. *Известия РГПУ им. А. И. Герцена*. 2008. № 71.

References

1. Konoplitskiy, S. M. (2002). Problema virtualizatsii v sotsialnoy strukture sovremennogo obshchestva [The problem of virtualization in the social structure of modern society]. *Problems of development of sociological theory. Theoretical Problems of Changes in the Social Structure of Ukrainian Society: II Vseukrainska nauchno-prakticheskaiia konferentsiia (19 kvitnia 2002 hoda) – 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference*. (pp. 163–166) Kyiv: Sotsiolohichna asotsiatsiia Ukrainy, In-t sotsiolohii NAN Ukrainy [in Russian].

2. Khabermas, Yu. (1995). Demokratiya, razum, npravstvennost [Democracy, reason, morality]. Moscow: Logos, 252 p. [in Russian].

3. Marusina, O. S. (2017). Proiavy kohnityvnoho u vykorystanni komunikatyvnykh praktyk [Manifestations of cognitive use of communicative practices]. *Aktualni problemy filosofii ta sotsiolohii: Naukovo-praktychnyi zhurnal – Topical Issues in Philosophy and Sociology: A Scientific and Practical Journal*, issue 18, pp. 82–85. Odesa [in Ukrainian].

4. Sknar, O. M. (2018). Osoblyvosti komunikatyvnykh praktyk v sytuatsiakh hromadianskoi ta natsionalnoi samoprezentatsii molodi [Features of communication practices in situations of civic and national youth self-presentation]. Retrieved from: <http://lib.iitta.gov.ua/712377/1/Sknar-komunikat-praktyky-2018.pdf> [in Ukrainian].

5. Lychkovska, O. (2015). Fenomen «podilytysia informatsiieiu» yak suchasna komunikatyvna praktyka sotsialnykh media: sotsialni, psykholohichni y rytorychni funksii [The phenomenon of sharing information as a modern communicative practice of social media: social, psychological and rhetorical functions]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova – Bulletin of the Odessa Mechnikov National University*, Vol. 20, no. 1(22). [https://doi.org/10.18524/2304-1439.2015.1\(22\).52124](https://doi.org/10.18524/2304-1439.2015.1(22).52124) [in Ukrainian].

6. Nastoiashcha, K. (2018). Komunikatyvni praktyky sotsialnykh merezh: faktory ta vektory transformatsii [Social network communication practices: factors and vectors of transformation]. *Sotsialni tekhnolohii: aktualni problemy teorii ta praktyky – Social Technologies: Current Problems of Theory and Practice*, issue 77, pp.118–126 [in Ukrainian].

7. Sknar, O. Komunikatyvni praktyky rozvytku samosvidomosti osobystosti: vyznachennia ta pidkhody do rozuminnia [Communicative practices of personal identity development: definitions and approaches to understanding].

Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/707226/1/Sknar-komunykak-praktyky-vyznach.pdf> [in Ukrainian].

8. Shabaieva, L. (2012). *Komunikatyvni praktyky: osnovni pidkhody do vyvchennia* [Communicative Practices: Basic Approaches to Learning]. *Filosofii ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and Political Science in the Context of Contemporary Culture*, no. 3, pp. 137–143. Retrieved from <https://fip.dp.ua/index.php/FIP/article/view/479> [in Ukrainian].

9. Malieieva, N. (2015). *Komunikatyvni internet-praktyky v suchasnomu suspilstvi* [Communicative Internet Practices in Modern Society]. *Navchannia i vykhovannia obdarovanoi dytyny – Education and Upbringing of Gifted Child*, issue 1, pp. 128–135. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nivoo_2015_1_17 [in Ukrainian].

10. Zotov, V. V., Lysenko, V. A. *Kommunikativnye praktiki kak teoreticheskiy konstrukt izucheniya obshchestva* [Communicative practices as a theoretical construct of the study of society]. Retrieved from http://teoriapractica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2010/3/s%D0%BEci%D0%BEI%D0%BEgiy%D0%B0/zotov-lysenko.pdf [in Russian].

11. Gutner, G. B. (2008). *Smysl kak osnovaniye kommunikativnykh praktik* [Meaning as the basis of communicative practices]. *Epistemologiya i filosofiya nauki – Epistemology and Philosophy of Science*, Vol. XVIII, 4, pp. 44–52. <https://doi.org/10.5840/eps20081844> [in Russian].

12. Sergodeev, V. A. (2014). *Kommunikativnye praktiki v internet-soobshchestvakh* [Communicative practices in online communities]. *Vestnik AGU – AGU Bulletin*, issue 1(135), pp. 133–138 [in Russian].

13. Svergunova, N. M. *Kommunikativnye praktiki kak sredstvo realizatsii gumanisticheskoy missii bibliotek* [Communicative practices as a means of realizing the humanistic mission of libraries]. Retrieved from library.oreluniver.ru/docs/publ_sotr/Svergunova_Kommunikativniepraktik_kaksredstvo.pdf [in Russian].

14. Ivanov, D. V. (2000). *Virtualizatsiya obshchestva* [Society virtualization]. Sankt-Peterburg: Peterburgskoe Vostokovedeniye, 96 p. [in Russian].

15. Radkevich, A. L. (2009). *Sotsialnye internet praktiki kak obekt sotsiologicheskogo analiza* [Social Internet practices as an object of sociological analysis]. *Znaniye. Ponimaniye. Umeniye: informatsionnyy gumanitarnyy portal. Sotsiologiya – Knowledge. Understanding. Skill: humanitarian information portal. Sociology*, no. 3. Retrieved from <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/3/Radkevich/> [in Russian].

16. Yakobson, D. (2005). *Formirovaniye obraza v kiberprostranstve: oline-ozhdaniya i offline-realnost v tekstovykh virtualnykh soobshchestvakh* [Image

formation in cyberspace: oline expectations and offline reality in «textual» virtual communities]. *Massovaya kultura: sovremennye zapadnye issledovaniya – Mass Culture: Modern Western Studies*, Moscow: Praktika kulturey, pp. 180–199 [in Russian].

17. Lutovinova, O. V. (2008). Internet kak novaya ustno-pismennaya sistema kommunikatsii [Internet as a new «oral-written» communication system]. *Izvestiya RGPU im. A. I. Gertsena – News of the Herzen State Pedagogical University*, no. 71 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 04.01.2020.

Nataliya Tarasenko,

Junior Research Associate,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holiivskiy Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: n_tarasenko@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1825-2209>

Communicative Practices in Virtual Space: Features of Application in Modern Library Activities

The article focuses on the analysis of the change of the information and communication environment towards the dominance of virtual communication channels of the network character in it. This change is caused by the improvement of computer technologies and the growing influence of the Internet on all spheres of human activity. It is noted that one of the most widespread and accessible public communication tools today, with a high level of user engagement and sufficient communication tools, is social networks – online communities with similar interests, messaging, and sharing. The main features of social networks are accessibility, interactivity, personal involvement of users in the generation and retransmission of display content, maximum feedback speed, user personalization. Therefore, modern libraries are striving to use the social networking environment as a communication platform, which helps to convey information to users in a convenient way, expand the range of services to meet their information needs, advertise library services, attract new users, solve the professional tasks of librarians. The representations of libraries on social networks, by means of which the conditions for the fulfillment of these tasks are created, considerably extend, thus, the field for library to perform its communicative function.

In this context, there has been a significant expansion of social communication space in general and of library in particular, due to the formation of two types of communication interactions – virtual (mediatized) and real (direct), which makes possible to consider the library as a multilevel communication system. Research into libraries virtual communication interactions, in particular through their representation on social

networks, is recognized as deserved scientific attention. This communication examines the process of communication facilitated by network representations, and which in sociology and psychology has been called communicative practices.

The definitions, formulated by scientific discourse means, of communicative practice as an orderly set of rational activity samples, are presented. This activity aims at transmitting / receiving socially meaningful information, or as typical means of communication, through which person interprets, represents his/her values and norms and builds common field of meaningful interaction of communication subjects. The features of virtual communication, specifics of communicative practices in online communities and the possibilities of their application in library network offices are considered.

Keywords: communication practices, social networks, virtual communication, library representation in social networks.